

NEW YORK TIMES | BESTSELLER | ITÄ-AUTOR

CARLA NEGGERS

Lihvi ja põgene

Proloog

Delftshaven, Holland

Juliana Fall haaras üksinda oma garderoobis olles peotäie jääkuubikuid ning hõõrus neid vastu oma põski ja kukalt. Tal oli uskumatult palav! Kuid see oli tema enda süü. Ta oli oma pikad heleblondid juuksed lahti jättnud ning valinud lumivalgest siidist raske kleidi. ... ja ka pisikene 17. sajandi kivikirik oli tema mõte olnud. See oli inimestest pungil. Tema mänedžer võitles nädalaid ta valiku vastu. *Milleks* korraldada naise esimene Hollandi kontsert piiratud istekohtadega kirikus, kui ta võiks saada Amsterdami *Concertgebouw*^{*}? Kas ta on hull? Juliana oli kostnud, et ei. ... kõigest vankumatu. Ta keeldus selgitamast, et see Rotterdami vanas Delftshaveni linnaosas olev kirik oli tema vanemate laulatuskoht. See oli tõde, kuid see tundus kontsertpianistide ülitujukas ja rivaalitsevas maailmas ühe rahvusvahelise tõusva tähe kohta liiga sentimentaalne.

Isegi kahekümne kolme aastasena ei kritiseeritud teda mitte ainult sellepärast, kuidas ta esines, vaid ka seepärast, mis riideid

* kontserdimaja (hall)

ta kandis, ütles, tegi... kõige pärast. Teda tembeldati juba ka maailma kõige kaunimaks pianistiks. Üks kriitik kiitis vaimustatult tema „tumedaid smaragdsilmi”, mis olid tema sõnul „täis kirge isegi siis, kui ta endale ainuomaselt distantseeritult naeratab”. Oleks ta vaid sama palju tähelepanu Juliana esitatud Mozarti sonaadi interpretatsioonile pühendanud.

Naine naeris, mõeldes, mida too kriitik ütleks, kui ta näeks seda laialiläinud ripsmetuši ja higi, mis oli ta kleidi nahale kleepinud ning juuksed niiskeks muutnud.

„Juliana?”

Johannes Peperkamp naeratas talle ukse pealt häbelikult. Ta oli Juliana onu, kiilanev ja lahke vana mees, oma halvasti istuvas ülikonnas pikk ja kondine, suure ninaga. Tema sinistes silmades oli püsivalt mahe kurblik pilk. Ta oli kuuskümmend kuus, kuid nägi välja nagu kaheksakümmend. Selle pärastlõunani ei olnud tema ja Juliana kunagi kohtunud. Mees oli üks maailma tuntu- maid teemandilihvijaid. Ta töötas Antwerpenis, kust ta rongi peale astus ning embas nüüd oma nõbu nii, nagu oleks ta teda kogu elu tundnud. Ta ütles, et tal on kõik Juliana lindistused olemas ning talle meeldib neid kuulata koiduajal, kui on vaikne. Kuidas ta küll oma nooremast õest erines! Wilhelmina Peperkamp oli jassakas, keeruline naine. Ta elas Delftshavenis – ühes neist vähestest Rotterdami linnaosadest, mis ei olnud 1940. aasta Rotterdami pommitamises hävinud. Too sündmus oli viinud Hollandi kapitulatsioonini ja pika natside okupatsioonini. Juliana flaami keele oskamatus oli tädi Williet nii pahandanud, et ta keeldus esimese koosveedetud pooltunni jooksul üldse inglise keelt kõnelemast. Juliana ema, kolmeteistkümne aasta võrra teistest Peperkampidest noorem Catharina, oli alandatud vaikselt istunud. Ta mõistis kindlasti – vähemalt Juliana mõistis – et see oli tegelikult tema, keda oma ameeriklannast tütrele flaami keele mitteõpetamise pärast kritiseeriti.

Juliana toibus üllatusest, mida põhjustas onu nägemine ning see, et ta tabati ebaväärikalt jääd vastu nägu hõõrumas, kuid ta meenutas endale, et mees on perekonnaliige. „Onu Johannes, tere. Mida sina siin taga teed?”

„Ma tõin sulle midagi,” ütles too oma suurepärasest inglise keeles.

Juliana tegi nägusid. Praegu? Tal oli viisteist minutit aega, et end kontserdi teiseks pooleks koguda. Kui ta onu jaki sisetaskust väikese kortsunud paberkoti välja tõmbas, haaras Juliana käteräti. Mida Juliana ütleva peaks? Peperkampid ajasid ta segadusse ning ta juurdles, kas perekonnakokkutuleku idee ikka oli nii hea mõte olnud. Ta oli juba pidanud leppima keskpärase klaveri, viletsa akustika ning, olgugi et kirik oli välja müüdud, suhteliselt väikese publikuga. Kuid nüüd näis, et ka Peperkampid ise on üsna suur suutäis. Tema ema tundis end ilmselgelt oma vanema venna ja õega koos viibides ebamugavalt. Ta kohtus nendega harva ning seetõttu ei olnud ta nende eelmisel ööl Rotterdami saabumisest saadik eriti midagi rääkinud. Ning tädi Willie oli talumatu. Pärast esimest kurjakuulutatavat kokkupuudet oma õetütrega oli ta suurema osa kontserdi esimesest poolest norsanud.

Ja nüüd see.

Johannes sirutas koti tema poole. „Palun... tee see lahti.”

„Kuid ma...”

Juliana ei suutnud end vastu vaidlema sundida. Ta onu tundus olevat nii innukas, peaaegu meeleheitel. Nii väheveetlev kui ta kingitus ka ei tundunud, tähendas see ilmselt mehe jaoks väga palju. Juliana arvas, et onu Johannes on üksildane mees, kuna tema abikaasa Ann oli paar aastat tagasi surnud ning lapsi tal ei olnud. Esimest korda tundis Juliana endal viimaseks Peperkampiks olemise koormat. Ta võib ju mehele järele anda.

Käterätik kaela ümber, pistis Juliana käe kotti ja tõmbas välja luitunud purpurpunasesse sametisse mähitud raske eseme. Ta onu veekarva sinised silmad sädelesid Julianat edasi ärgitades. Too pakkis sameti lahti. Hetke pärast hoidis ta käes suurt jahedat kivi.

Kuid tema pulss oli kiirenenud ning ta tõstis silmad oma vanale onule, limpsates äkitselt kuivaks muutunud huuli.

„Onu Johannes, see pole... Ütle mulle, et see pole teemant.”

Vanamees raputas pühalikult pead. „Ma ei saa seda teha, Juliana.”

„Kuid see on liiga suur, et teemant olla!”

„Me kutsume seda toorteemandiks. Teemandilihvija tööriistad pole seda kivi kunagi puutunud.”

Juliana mähkis kivi kiirelt uuesti kangasse ning pistis kotti tagasi. Nelisada aastat olid Peperkampid endale teemandiäri leiba teeninud. Nad sattusid selle tööstusharu juurde 16. sajandi lõpul, mil juudi teemandikaupmehed Hispaania inkvisitsiooni eest põgenesid ning tolerantsemasse Amsterdamit jõudsid. Peperkampid aga ei olnud juudid. See, miks nad asusid tegelema ühega neist vähestest ametitest, mis juutidele lubatud olid – ja milles nood isegi tänapäeval domineerisid – jäi mõistatuseks. Kuid see mõistus Julianat ei huvitanud. Ta pidas teemante tavaliseks ja igavateks. Isegi sellised nagu Ingliite Hingeõhk, mille lihvijaks oli onu Johannes olnud ja mis nüüd Smithsoniani muuseumis asus, olid tema meelest igavad. Kõik ütlesid, et see on võrratu kivi. Juliana arvas, et ühe teemandi kohta vast tõesti.

„Onu Johannes, ma olen meelitatud, väga meelitatud. Kuid see on kindlasti väärtuslik kivi ning ma ei saa seda vastu võtta. See läheks minu käes raisku.”

„Juliana, see on Lauliku Kristall.”

„Mis asi?”

Vanamehe näole ilmus ahastus, kuid mitte üllatus. „Catharina pole sulle siis kunagi rääkinud. Ma olen tihti selle üle pead murdnud.”

Juliana otsis mehe hääletoonist ja näoilmele ema pihta suunatud kriitikanooti, kuid ei leidnud seda. Võib-olla teadis mees sama hästi kui Juliana, et Catharina Peperkamp Fall rääkis oma tütreaga –

või kellegi teisega – harva oma esimesest kahekümne viiest eluaastast, Amsterdamis üleskasvamise aastatest. Kui Juliana isale ema kidakeelsust kurtis, oli Adrian Fall kaastundlikult noogutanud, kuna ka teda hoiti oma abikaasa eelnevast elust eemal. Kuid ta oli öelnud, et see on siiski Catharina minevik, mitte Juliana või tema oma.

„Ta ei kiida heaks, et ma sulle seda räägin, veel vähem seda, et ma Lauliku sulle annan,” jätkas Johannes Peperkamp raskelt. „Kuid ma ei tohi lasta sel end takistada. Mul on kohustus meie perekonna tulevaste... ning varasemate põlvkondade ees.”

Juliana kaalus, kas ikka onu tõsiselt võtta. Äkki on ta vaid üks hull vana mees ja see asi tal käes ainult üks graniidikamakas? Kuid mees tundus nii tundeküllane olevat ja tema kurguaktsent andis ta sõnadele müstilise väärtuse. Juliana lausus käterätinurgaga lõuga pühkides ettevaatlikult: „Ma ei mõista, onu Johannes.”

„Lauliku Kristall on nelisada aastat Peperkampide perekonnas püsinud. Meie – sinu perekond – oleme selle järelevaatajad.”

„On see...” Naise hää oli kare, tema käed värisesid nii, nagu need esinedes kunagi ei teinud. „On see väärtuslik?”

Mees naeratas kurvalt. „Oli aeg, mil iga Peperkamp oleks suutnud tuvastada selle eseme, mida sa praegu enda käes hoiad. Tänapäevaste arusaamade järgi on Laulik D-astme teemant – see on valge teemandi kõige kõrgem aste. Väga vähesed teemandid on sajaprotsendiliselt puhtad ja läbipaistvad, kuid Laulik on sellele nii lähedal, kui üks lihvimata teemant olla võib. Meie kutsume seda jäävalgeks.”

„Aga mis juhtub siis, kui see ära lihvitakse?”

„Kui seda üldse kunagi tehakse, Juliana. Nelisada aastat oleme meie Lauliku Kristalli sellise lõpu eest hoidnud. Üllatav, kas pole? Teemandilihvijate perekond kaitseb lihvimata teemanti oma tööriistade eest. Meil on olnud neli sajandit aega seda kivi uurida ja kui seda peaks kunagi lihvitama, siis teame me selle saladusi. Mul

on märgistused, mis ma sulle selgeks õpetan. Need ütlevad lihvi-
jale täpselt, kuhu lüüa, et säilitada kaalu ning mitte ohverdada
ilu. Kuid sa pead mõistma, et Lauliku väärtus ei peitu mitte ainult
selles, mis temast saab, kui ta ära lihvitakse, vaid ka tema legen-
dis.”

„Heldus küll, onu Johannes. Mis legendis?”

„1581. aastal, kui Lauliku Kristall esimest korda Peperkampide
kätte sattus, oli see maailma suurim lihvimata teemant – ja kõige
mõistatuslikum.”

„Kuid see oli kaua aega tagasi...”

„Mitte nii kaua. Lauliku Kristall on endiselt kõige suurem ja
salapärasem lihvimata teemant maailmas.”

Juliana süda tagus kiiremini kui tavapärase kontserdieelse äre-
vuse korral. „Miks salapärane?”

„Sest selle olemasolu kohta on sajandeid kuulujutte räägitud,
kuid need pole kunagi kinnitust leidnud. Seda, mida sa käes hoiad,
mu Juliana, on nelisada aastat näinud ainult Peperkampide sil-
mad. Mitte keegi teine ei suuda tõestada, et see olemas on.”

„Onu Johannes, mulle isegi ei meeldi teemandid.”

„Sinu ema mõju,” ütles mees hellalt ja naeratas. „Ma saan aru, kuid
see pole tähtis. Igas põlvkonnas on üks Peperkamp olnud selle kivi
hoidja. Minu põlvkonnas olin see mina. Sinu põlvkonnas, Juliana...”

„Palun, ära tee.”

Mees võttis ta kae: „Sinu põlvkonnas oled ainult sina.”